

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ, ՆՈՐԱԼՈՒՐՔ ԵՒ ԶՈՒՍՐՃԱԼԻՔ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՅԻՅ.

Փետրուար ամսոյն քաղաքական դիպուածներուն մէջ ամենէն երեւելին կայէթա ամբողջին առնուելն է. որով նախօրի թագաւորութիւնը Իտալիոյ մէջէն վերցուեցաւ, եւ Ֆրանչիսկոս թագաւորը իւր թագուհւոյն հետ իմիասին փետրուարի 15 (1) ին իրիկունը մտան դաղդիական նաւ մը ու Հռոմ դնացին, անկից Թրեստ անցնելու եւ Պաւերա քաշուելու մտքով: Կյուսացուի որ այսուհետեւ բոլորովին կհանդարտին այն խռովութիւններն որ անգագար կելէին Սիկիլիոյ եւ նոյն իսկ նախօրի քաղաքին մէջ, եւ վիկտոր էմմանուէլ թագաւորը կարգի կգնէ Իտալիոյ ներքին կառավարութիւնը: Բայց քանի որ Հռոմի ու Վենետիկոյ վիճակները չեն որոշուած, շատ դժուար է որ կատարեալ հանգարտութիւն գտնէ Իտալիան, մանաւանդ թէ բոլոր եւրոպան:

Գաղղիոյ եւ Անգղիոյ մէջ գրեթէ նոյն օրերը բացուեցան խորհրդարանները. այսինքն Փարիզու օրէնագրական ժողովը բացուեցաւ փետրուարի 4-ին. (յունուարի 25), եւ Լոնտոնի խորհրդարանը 3-ին: Սահմանադրական կառավարութեանց մէջ սովորութիւն է որ թագաւորը խորհրդարանին բացուած օրը ճառ մը կխօսի իւր տէրութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեանը վրայ, եւ յետոյ խորհրդարանին անդամները քննութիւն կընեն այն ճառին մէջի խօսքերուն ու իմաստներուն: Այս պատճառաւ թագաւորին կամ թագուհւոյն խօսած ճառը հետաքրքրական բան մի է քաղաքագէտ մարդկանց համար: Նախօրէոն կայսեր ճառին մէջի նշանաւոր կարծուած խօսքերը խիստ անորոշ են այս անգամ. վասն զի Գաղղիոյ արտաքին քաղաքականութեանը վրայ խօսելով՝ կրտէթէ «Գաղղիան իւր մեծութիւնը պահպանելու համար բաւական է որ իրեն իրաւունքը հաստատ պահէ այն տեղ՝ ուր որ կարելի չէ անոր գէտ վէճ բանալ, իւր պատիւը պաշտպանէ հոն՝ ուր որ մինչեւ ցայտմ՝ յարգի եղել է: Եւ իւր գործակցութիւնը ցուցնէ ամէն տեղ՝ ուր որ արդարութեան օգտին համար իւր օգնութիւնը խնդրուի:» — Անգ-

ղիոյ թագուհւոյն ճառին մէջի ամենէն նշանաւոր խօսքերը անոնք են՝ որովք Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց երկպառակութեանցը վրայ ցաւ եւ հոգ կցուցընէ:

Ասորուց երկրին վիճակը շուտով շտկուելու պէս չերեւիր եւ թէպէտ Օամանեան տէրութիւնն ու Անգղիացիք կուգեն որ Գաղղիոյ զօրքերը շատ չուշանան այն կողմերը, բայց Գաղղիացիք եւ ուրիշ տէրութիւնները յայտնի կտեսնեն այժմ որ կարելի չէ այն երկրէն զօրքերը քաշել՝ դեռ անոր կառավարութիւնը կարգի մը չգրած. ուստի որոշեր են որ վեց ամիս ալ մնան այն կողմերը Գաղղիացիք:

Եւրոպական Տաճկաստանի այլ եւ այլ ժողովրդոց մէջ ծագած շարժմանքները օրէ օր աւելնալու վրայ են: Պոսնացիք, Բուլղարք, Սերբիացիք, Մոլտաւիացիք, Վլաչք եւ Գաւատաղիք հետ զհետէ իրարու հետ միաբանելով՝ Օամանեան տէրութեան հպատակութենէն բոլորովին ելլելու կպատրաստուին: Գաղղիացիք այս շարժմանց վրայ ախորժելով մը կնային, բայց ոչ եւ Անգղիացիք:

Գարատաղի Դանիէլ իշխանին սպանուելէն ետքը՝ տեղը անցաւ անոր 19 տարեկան եղբորորդին Նիկողայոս: Սա ալ իւր նախորդին պէս կընդունի Ռուսիոյ տէրութենէն 23 հազար ռուպլի, Գաղղիայէն 20 հազար եւ Գաւատաղէն (որ է Չէռնոկորիան) 23 հազար՝ իրեն տարեկան ապրուստ:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հարաւային նահանգները հետ զհետէ հիւսիսայիններէն բաժնուելու վրայ են. եւ այս ցաւալի երկպառակութեան պատճառը, մանաւանդ թէ պատճառանքը, գերիներու ազատութիւն տալու դիտաւորութիւնն է որ նորընտիր Լինքոլնի գահերէցը ունի: Պատճառանք կրտմբասոր, վասն զի այն նահանգները արդէն շատոնց աւիթ կփրնտուէին հիւսիսային նահանգներէն զատուելու եւ ինքնագլուխ լինելու: Միացեալ Նահանգաց ոյժը այս երկպառակութեամբ շատ պիտի տկարանայ, Անգղիոյ ալ մեծամեծ վնասներ պիտի լինին ասկէց, թէ որ նոր գահերէցը զօրաւոր դարման մը չգտնէ այն խռովութեանց: